

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Заместник-министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД

№ РД 09-1182/ 23.08.2016 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, § 24, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за предучилищното и училищното образование, чл. 102, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, § 1, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Наредба № 4 от 2015 г. за учебния план и чл. 17, ал. 2 от Наредба № 6 от 2001 г. за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с осигуряването на обучението по учебен предмет и Заповед № РД 09-205/29.02.2016 г. на министъра на образованието и науката

УТВЪРЖДАВАМ

Учебна програма за задължителна професионална подготовка по учебен предмет **технология на специалността - практика за професията код 524110 „Технолог в силикатните производства“**, специалност код **5241101 „Технология на стъklarското производство“** от професионално направление код **524 „Химически продукти и технологии“**.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2016/2017 година.

ДИЯН СТАМАТОВ

*Заместник-министър на
образованието и науката*

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

У Ч Е Б Н А   П Р О Г Р А М А

за задължителна професионална подготовка

по

ТЕХНОЛОГИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

ПРАКТИКА

за XII клас

Утвърдена със Заповед № РД 09-1182/ 23.08.2016 г.

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 524 „ХИМИЧЕСКИ ПРОДУКТИ И ТЕХНОЛОГИИ“

ПРОФЕСИЯ:

код 524110 „ТЕХНОЛОГ В СИЛИКАТНИТЕ ПРОИЗВОДСТВА“

СПЕЦИАЛНОСТ:

код 5241101 „ТЕХНОЛОГИЯ НА СЪКЛАРСКОТО ПРОИЗВОДСТВО“

СОФИЯ, 2016 Г.

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет **технология на специалността – учебна практика** е част от специфичната професионална подготовка за специалност „**Технология на стъklarското производство**” по професия „**Технолог в силикатните производства**” от професионално направление „**Химически продукти и технологии**”.

Чрез обучението в XII клас се надграждат и разширяват вече усвоени знания и умения от X и XI клас. Усвояват се нови знания и умения за производство на различни видове стъклени опаковки, плоски стъкла, строителни, домакински и технически стъкла, стъклокерамика и емайли. Придобиват се практически умения за: контрол на етапите на производствените процеси, поддържане на основните параметри в оптимален режим, техническа изправност на производственото оборудване, спазване на санитарно-хигиенните норми за опазване на околната среда, работа в екип в условията на работна среда, основни дейности, свързани с контрола на качеството съгласно ISO (Международна организация за стандартизиране).

Учебната програма по технология на специалността – учебна практика заема значителен дял в Националната изпитна програма за придобиване на трета степен на професионална квалификация за професия „Технолог в силикатните производства” и специалност „Технология на стъklarското производство”.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

В резултат на обучението по предмета **технология на специалността - учебна практика**, учениците трябва да:

- затвърдят изградените умения за подбор на суровите и спомагателни материали за производство на различните видове стъкла;
- прилагат и контролират спазването на правилата за безопасни условия на труд според националното законодателство при изпълнението на всяка практическа дейност;
- извършват ефективен технологичен контрол на свойствата на различните видове стъкла;
- прилагат и контролират правилата за съхранение и транспортиране на суровините и крайните продукти;
- водят коректно технологичната документация;
- следят за поддържане на изправността на машините и съоръженията;
- допълват с нови знания и умения производството на различните видове стъкла;
- затвърдят компетентности за използване на методите за контрол на качеството на продукцията, съгласно изискванията по ISO.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ

I срок – 18 седмици x 3 часа = 54 часа

II срок – 13 седмици x 3 часа = 39 часа

Всичко – 93 часа

IV. ТЕМАТИЧЕН ПЛАН

№ по ред	Наименование на разделите и темите	Брой часове
	Раздел 1. Производство на стъклени опаковки	24
1.1.	Обща технологична схема на производството на стъклени опаковки.	
1.2.	Химичен състав на стъклото.	
1.3.	Сурови материали. Топене.	
1.4.	Формуване на стъклени опаковки. Кареселни и секционни автомати. Фидер.	
1.5.	Темпериране. Допълнителна обработка.	
1.6.	Дефекти. Видове дефекти. Причини за появяване и предотвратяване.	
	Раздел 2. Производство на домакинско стъкло	18
2.1.	Видове домакински стъкла, според химичния им състав и предназначение.	
2.2.	Сурови материали и топене.	
2.3.	Формуване на домакинско стъкло.	
2.4.	Темпериране. Допълнителна обработка	
	Раздел 3. Производство на плоско стъкло	18
3.1.	Формуване на плоско стъкло чрез лодково изтегляне.	
3.2.	Безлодково изтегляне на плоско стъкло.	
3.3.	Формуване чрез валцоване.	
3.4.	Метод на Флоат или метод на плаващата лента.	
	Раздел 4. Производство на строително-архитектурно стъкло	3
4.1.	Орнаментно и армирано стъкло.	
4.2.	Стъкло с металооксидни покрития.	
4.3.	Облицовъчно цветно замътнено и закалено стъкло.	
	Раздел 5. Производство на строително-конструктивни стъклени елементи	6
5.1.	Стъклопакет.	
5.2.	Профилно стъкло.	
5.3.	Кух стъклен блок.	
5.4.	Производство на пеностъкло.	
	Раздел 6. Производство на техническо стъкло	15
6.1.	Производство на стъклено влакно и стъклена тръба.	
6.2.	Производство на закалено плоско стъкло за автомобили.	
6.3.	Производство на многослойно стъкло.	
6.4.	Производство на оптично стъкло.	
6.5.	Производство на медицинско и електротехническо стъкло.	

6.6.	Производство на светотехническо стъкло.	
6.7.	Производство на огледало.	
	Раздел 7. Стъклокерамични материали	3
7.1	Производство на ситали и шлакоситали.	
	Раздел 8. Производство на емайли	6
8.1	Емайлиране на стоманени и чугунени изделия.	
	ВСИЧКО :	93

V. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Раздел 1. Производство на стъклени опаковки - 24 часа

Цели: Усвояване на практически знания за производството на видовете стъклени опаковки и същността на технологичния процес. Формиране на умения за: анализ на технологичните параметри. Работа с видовете машини, автомати и съоръжения, включени в технологичните схеми на производство. Анализ на дефектите при формуване с различните видове автомати и предлагане на начини за предотвратяването им.

Тема 1.1. Разглеждане и анализиране на технологична линия за производство на буркани и бутилки и запознаване с основните им експлоатационни качества.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- характеристика и класификация на стъклените опаковки чрез работа с документацията на БДС за съответните изделия;
- изработване на макет на обща технологична схема на производство.

Тема 1.2. Химичен състав на стъклото.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- съпоставяне на различни състави стъкла за изработване на стъклени опаковки в съответствие с технологичната схема на производство и използваните машини за формуване;
- технологичен анализ на връзката: химичен състав - предназначение.

Тема 1.3. Сурови материали. Топене.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- избор на суровини и материали за производство на стъклени опаковки по зададен химичен състав и предназначение. Характеризиране на процеса топене.
- влияние на потоците върху основните етапи на топене и начина за въздействие върху тях. Технологични параметри и работа с технологични дневници и документация;
- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри.

Тема 1.4. Формуване на стъклени опаковки. Кареселни и секционни автомати. Фидер.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- обслужване на стъклоформуващ автомат с фидерно (капково) захранване от каруселен и секционен тип. Снемане на технически характеристики;
- придобиване на умения за обслужването им и осъществяване на технологичен контрол върху тяхната работа.
- спазване правила за ЗБУТ.

Тема 1.5. Темпериране. Допълнителна обработка.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- демонстрация на темпериране на опаковъчно стъклено изделие;
- сравнение на темперирано изделие с нетемперирано чрез изпитване на якостта и термичната им устойчивост;
- наблюдаване и измерване на напрежения с поляриметър – полярископ;
- снемане на графика на температурния режим в рециркуляционна температура пещ.

Тема 1.6. Дефекти. Видове дефекти Причини за появяване и предотвратяване.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- видове дефекти;
- определяне на повърхностните дефекти при производството на стъклени опаковки и посочване причините за тяхното получаване;
- запознаване със системата за контрол на качеството съгласно европейските стандарти по ISO.

Раздел 2. Производство на домакинско стъкло - 18 часа

Цели: Усвояване на практически знания за технологичния процес на производство на стъклени съдове - чаши, купи, тоалетни принадлежности, за видовете стъкларски пещи за топене на домакинско стъкло, за методите за формуване и допълнителна обработка на домакинско стъкло, за дефектите – причини за появата и начини за отстраняването им.

Наблюдение на процеса за автоматизирано формуване в стъкларска фирма. Придобиване на навици за обслужване на автоматизирани агрегати. Работа с технологични дневници и документация.

Тема 2.1. Видове домакински стъкла според химичния им състав и предназначение.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност :

- изработване на технологична схема за производство на домакинско стъкло;
- разпознаване на обикновени, полукристални, кристални и огнеупорни стъкла, чрез анализиране на процентните количества на оксидите в зададената рецепта.

Тема 2.2. Сурови материали и топене.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- избор на суровини и материали за производство на домакинско стъкло и характеризиране процеса топене;
- изисквания за съхранение, складиране и контролиране на дейности, свързани с опазване чистотата на околната среда;
- използване на подходящи защитни средства съгласно изисквания по ЗБУТ;

- разпознаване на основните и спомагателните материали, които се въвеждат в състава на домакинското стъкло;
- избор на огнеупорен материал в зависимост от зоните на топене във ванната пещ;
- наблюдение на топилния процес в тиглова и ванна пещ, характеризиране на основните етапи на процеса топене, измерване на технологични параметри и работа с технологична документация;
- влияние на потоците върху основните етапи на топене и начина за въздействие върху тях;
- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри.

Тема 2.3. Формуване на домакинско стъкло

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- формуване - практически дейности на секционните и каруселните автомати за формуване на домакински стъклени изделия;
- запознаване с основните технически и технологични параметри на автоматите за формуване на домакинско стъкло в базовата фирма;
- работа на ръчна и полуавтоматична преса;
- обслужване на машини за формуване и допълнителна обработка на домакински стъкла – машина Оливото, резачно-обгорвачни и резачно-шлайф машини;
- контрол и окачествяване на изделията;
- правила за ЗБУТ при производството на домакинско стъкло.

Тема 2.4. Темпериране. Допълнителна обработка.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- демонстрация на темпериране на домакинско стъклено изделие;
- сравнение на темперирано изделие с нетемперирано чрез изпитване на якостта и термичната им устойчивост;
- снемане на графика на температурния режим в камерна и муфелна темперна пещ;
- допълнителна обработка- термична, механична, химична и декориране-машини и съоръжения за закаляване, полиране, рязане и обгаряне;
- усвояване на умения и навици за извършване на посочените дейности и безопасна работа с опасни химически вещества в базовата фирма;
- изчертаване на криви на темпериране;
- контрол и окачествяване на изделията, анализ на дефектите.

Раздел 3. **Производство на плоско стъкло - 18 часа**

Цели: Придобиване на практически знания за технологията за производство на плоско стъкло. Умения за анализ на контролираните параметри, характеризиращи технологичния процес и методите за формуване. Съставяне и разчитане на технологични схеми – пещи, технологично оборудване, допълнителни съоръжения.

Тема 3.1. Лодково изтегляне на плоско стъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност при:

- изработване на надлъжен разрез на работните канали на пещите, в зависимост от броя на машините за изтегляне на плоско стъкло;
- разпознаване на основните приспособления за формуване на стъклена лента.

Тема 3.2. Безлодково изтегляне на плоско стъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изработване на схема на подмашинна камера по метода на Питсбург и Колбърн;
- определяне на посоките на движения на стъклосатa в подмашинната камера.

Тема 3.3. Формуване чрез валцоване.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изработване на схема на възела на пещта и на машината на непрекъснато валцоване;
- изработване на надлъжен разрез на ролкова темперна пещ.

Тема 3.4. Метод на Флоат или метод на плаващата лента.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- изработване на надлъжен разрез на стъклена лента по Флоат- метода.
- заключителен етап на производството;
- определяне на дефектите и установяване причините за тяхното появяване;
- запознаване с параметрите на качествен контрол на дефектите съгласно ISO-методи за проверка.

Раздел 4. Производство на строително-архитектурно стъкло - 3 часа

Цели: Усвояване на технологични умения за контролиране на производството и експлоатационните качества на орнаментно и армирано стъкло, стъкло с металооксидни покрития и пеностъкло. Извършване анализ на технологичните параметри контролиращи технологичните процеси.

Тема 4.1. Орнаментно и армирано стъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изработване на схема на технологичната линия за производство на армирано стъкло и на възела за вкарване на армиращата мрежа;
- анализиране на зависимостите на следните параметри: вискозитет на стъклосатa, чистота на металната мрежа, скорост на охлаждане на получения комплекс и провеждане на контрола им .

Тема 4.2. Стъкла с металооксидни покрития.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изработване на технологична схема за нанасяне на металооксидно покритие върху стъклена повърхност;
- приготвяне на разтвор от метален оксид, определяне на вискозитет, ситов остатък и нанасяне върху гореща стъклена чаша.
- анализиране на резултатите.

Тема 4.3. Облицовъчни цветни замътнени и закалени стъкла.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изработване на технологични схеми на производство на стъкломозайка;
- изработване на технологична схема за закаляване на плоско стъкло;
- изработване на диаграми на темпериране и закаляване на плоски стъкла;
- анализиране на разликата между температурните режими при производството на закалено и темперирано плоско стъкло.

Раздел 5. Производство на строително – конструктивни стъклени елементи - 6 часа

Цели: Придобиване на умения за контрол на основни експлоатационни качества на стъклопакети, профилно стъкло, кухи стъклени блокове и пеностъкло, които се използват в строителството.

Тема 5.1. Стъклопакети.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изчисляване на ефекта топлоизолация, в зависимост от топлопроводността на стъклото и въздуха;
- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри.

Тема 5.2. Профилно стъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- определяне якост на огъване при триточково натоварване и химическа устойчивост;
- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри.

Тема 5.3. Кухи стъклени блокове.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- установяване на термоустойчивост и светлопропускливост на куха стъклена тухла;
- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри.

Тема 5.4. Производство на пеностъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- построяване на диаграми на зависимости между различни параметри;
- изработване на напречен разрез на пещ за разпенване.

Раздел 6. Производство на техническо стъкло - 15 часа

Цели: Придобиване на практически знания за управление на производствено-технологичните процеси чрез контролиране на отделни качества на стъклата. Изработване на процедури за управление на процесите. Придобиване на умения за провеждане на входящ контрол на суровините и материалите съгласно системата ISO.

Тема 6.1. Производство на стъклени влакна и стъклени тръби.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- изчисляване на определени параметри на влакната- дебелина на елементарно влакно и дебелина на нишката в тех(текст- тегло на 1000 метра нишка) ;
- съставяне на химични състави на влакна от тип Е, А и С;

Тема 6.2. Производство на закалено плоско стъкло за автомобили.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност:

- провеждане на дейности за демонстрация на основното му експлоатационно качество-специфичен и безопасен характер на разрушаване.

Тема 6.3. Производство на многослойно стъкло- диплекс и триплекс.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- провеждане на практическа дейност за установяване на издръжливостта на този тип стъкло на термошок.

Тема 6.4. Производство на оптични стъкла.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- провеждане на практическа дейност за изпитване на основно експлоатационно качество –петняемост.

Тема 6.5. Производство на медицинско и електротехническо стъкло-ампули,изолатори, балони за електрически крушки и др.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- провеждане на практическа дейност за установяване на основното му експлоатационно качество –неутралност.

Тема 6.6. Производство на светотехническо стъкло.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- провеждане на практическа дейност за установяване на светопропускливостта на стъклата.

Тема 6.7. Производство на огледала.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- провеждане на практическа дейност „Методи за климатични изпитвания” - солена мъгла и плесеноустойчивост.

Раздел 7. Стъклокерамични материали (ситали) - 3 часа

Цели: Придобиване на специфични умения за избор на режим за термообработка на процеса кристализация при производството на този тип стъкло.

Тема 7.1. Производство на ситали и шлакоситали.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- регистриране и изработване на температурен график за ситализиране на стъклото.

Раздел 8. Производство на емайли - 6 часа

Цели: Придобиване на практически знания за процесите на емайлиране, изпичане и окачествяване на емайлираните изделия. Изисквания за качествения контрол съгласно ISO-технологична пътна карта-изработка и контрол.

Тема 8.1. Емайлиране на стоманени и чугунени изделия.

Решаване на приложни задачи, заложи в работните технологични карти и изготвяне на протоколи от практическата дейност за:

- практическа дейност за изчисляване на шихта на грундови и покривни емайли по зададен състав;
- дозиране и смесване на материалите;
- измерване на основен параметър на изпечения емайл- дебелина на емайловия слой;
- определяне киселинностойчивостта на емайлите;
- разпознаване на основните дефекти при емайлиране и изпичане.

VI. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

В края на обучението си по **технология на специалността - учебна практика**, учениците трябва да **умеят да:**

- подбират суровините и материалите за различните видове стъкла;
- изпълняват дейности, свързани с междинния и краен технологичен контрол;
- водят точно технологичните дневници и контролират текущата информация за режима на топене на стъклмасата в различните видове пещи и въздействат върху него при различни обстоятелства и необходимост;
- регистрират, контролират и анализират видовете дефекти по стъклото;
- прилагат методите на формуване на опаковъчно и домакинско стъкло;
- определят режима за темпериране в зависимост от химичния състав на стъклото, формата и големината на стъклените изделия;
- прилагат отделните видове обработка на стъклените изделия;

- извършват ефективен технологичен контрол на свойствата на различните видове стъкла;
- прилагат и контролират правилата за съхранение и транспортиране на суровините и крайните продукти;
- водят коректно технологичната документация;
- следят за поддържане на изправността на машините и съоръженията;
- контролират спазването на процедурите за ръководене на процесите и използват системата ISO за контрол на качеството.

VII. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ст.н.с. инж. Павлова, Й. и колектив. Технология на стъклото – 2 част. ДИ „Техника”, 1987.
2. Джамбазки, П. и колектив. Строително стъкло - УКЦ при ХТМУ, София, 2010.

VIII. АВТОРИ

1. Инж. Румен Йорданов Русев - учител по практика в ПГХТД „Проф. д-р А. Златаров”, гр. Нови пазар;
2. Димитринка Димитрова Маринова – директор на ПГХТД „Проф. д-р А. Златаров”, гр. Нови пазар